

Dr. sc. Dubravka Klasiček, docentica
Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku

ODGOVORNOST ORGANIZATORA ZA ŠTETU NASTALU NA SPORTSKOM NATJECANJU

UDK: 796 : 368. 02

Primljeno: 20. 01. 2019.

Pregledni znanstveni rad

Organizator svake, pa tako i sportske priredbe, za štetu koju gledatelji pretrpe zbog izvanrednih okolnosti, kao što su nekontrolirano i iznenadno kretanje mase, opći nered, lažna uzbuna, tučnjava među navijačima, eksplozija i dim prilikom korištenja navijačkih rekvizita, prevelik broj gledatelja i sl., koje se na takvim priredbama mogu dogoditi, odgovara po pravilima iz čl. 1081. ZOO-a. Ove okolnosti možda jesu izvanredne, no nikako nisu nepredvidive, neizbježne i neuklonjive pa ne ulaze u područje više sile. Ako zbog tih okolnosti gledatelju sportskog natjecanja nastane šteta, organizator će za nju odgovarati samo zato što je organiziranjem priredbe stvorio rizik da neki događaj, koji možda sam po sebi ne predstavlja štetnu radnju, dovede do značajne štete. Različita su tumačenja ove vrste odgovornosti, no neovisno o tome, jasno je da ona postoji kako bi olakšala položaj oštećenika u slučaju kada on trpi štetu koja je nastala u takvim okolnostima zbog kojih će mu biti teško, ponekada i nemoguće, dokazati od koga ili čega šteta potječe.

U radu će biti govora o mogućim uzrocima štete koja može nastati gledatelju na sportskom natjecanju, o pravnoj prirodi organizatorove odgovornosti, njezinim pretpostavkama i razlozima isključenja odgovornosti. Rad također donosi iscrpan pregled starije i novije sudske prakse koja se odnosi, kako na odgovornost upravo organizatora sportskih natjecanja, tako i na odgovornosti organizatora ostalih vrsta priredbi.

Ključne riječi: *odgovornost organizatora priredbe, objektivna odgovornost, sportsko natjecanje, imovinska šteta, neimovinska šteta*

1. UVOD

U radu će biti riječi o odgovornosti organizatora sportskog natjecanja za štetu koju pretrpe gledatelji. Organizator sportskog natjecanja općenito za štetu do koje dođe na sportskom natjecanju može odgovarati po nekoliko različitih osnova, ovisno o tome tko je tu štetu pretrpio te od kojeg uzroka ona potječe. Može se raditi o odgovornosti koja je regulirana čl. 1081. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO),¹ čemu će biti posvećeno najviše prostora u ovom radu, no, u obzir dolaze i

¹ Zakon o obveznim odnosima (dalje: ZOO), Narodne novine, 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18.

pravila koja se odnose na odgovornost za štete od opasne stvari i opasne djelatnosti² te opća pravila odgovornosti za štetu.³

Zakon o obveznim odnosima u dijelu koji se odnosi na posebne slučajeve odgovornosti, uz odgovornost zbog uskrate nužne pomoći (čl. 1082.), odgovornost zbog nesklapanja ugovora (čl. 1083.) te odgovornost u vezi s obavljanjem poslova od javnog interesa (čl. 1084.), regulira i odgovornost organizatora priredbi.⁴ Člankom 1081. ZOO-a određeno je da se organizatorom priredbe smatra osoba koja okupi veći broj ljudi na zatvorenom ili otvorenom prostoru. S obzirom na to da se nigdje ne spominje svrha u koju se ti ljudi moraju okupiti da bi se radilo o "priredbi", jasno je da se može raditi o okupljanju ljudi zbog najrazličitijih prigoda – kazališnih predstava, koncerata, kulturnih manifestacija, sajмова, gospodarskih priredbi, prezentacija, skupova političkih stranaka i, svakako, sportskih natjecanja.⁵ Osim ZOO-a, za ovaj rad od iznimnog su značaja i Zakon o sportu (dalje: ZOS)⁶ i Zakon o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima (dalje: ZOSNNŠN)⁷ koji pobliže određuju pojam sportskog natjecanja, njegova organizatora i obveza koje on ima.

Kada organizator u svrhu neke priredbe na jednom mjestu okupi veći broj ljudi, ovisno o prigodi, gotovo je za očekivati da će doći do određenih izvanrednih okolnosti manjeg ili većeg intenziteta, kao što su iznenadno i nekontrolirano gibanje mase ljudi, opći nered i metež, do čega može doći zbog lažne uzbune, tučnjave među navijačima, eksplozije i dima prilikom korištenja navijačkih rekvizita, bacanja predmeta na tribine stadiona i sl.⁸ Iskustvo pokazuje kako u slučaju organiziranja sportskih natjecanja, mogućnost pojave ovakvih incidenata posebno dolazi do izražaja.

I prije nego je ova posebna vrsta odgovornosti postala regulirana Zakonom o obveznim odnosima (dalje: "stari" ZOO), 1978. godine,⁹ sudska je praksa zauzela sličan stav kakav je danas izražen u čl. 1081. ZOO-a: ljudi u većim grupama mogu predstavljati povećanu opasnost povređivanja i oštećenja osoba i imovine te bi za takvu štetu trebao odgovarati onaj tko je te ljude i okupio, s tim da šteta uopće nije morala nastati ni namjerom ni nepažnjom te osobe.¹⁰

² Čl. 1063.-1067. ZOO-a.

³ Čl. 1045. ZOO-a.

⁴ Čl. 1081. ZOO-a.

⁵ Kako je navedeno u VSRH Rev 286/2005-2., 28. XII. 2005.

⁶ Zakon o sportu (dalje: ZOS), Narodne novine, 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16.

⁷ Zakon o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima (dalje: ZOSNNŠN), Narodne novine, 117/03, 71/06, 43/09, 34/11.

⁸ Zlatović, D., „Odgovornost organizatora javnih sportskih priredbi za štetu nastalu gledateljima“, članak dostupan na stranicama <http://www.iusinfo.hr/Default.aspx> (skinuto sa stranice 2. X. 2018.), str. 5.

⁹ „Stari“ Zakon o obveznim odnosima, Sl. list SFRJ, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, „Sl. list SRJ“, br. 31/93 i „Sl. list SCG“, br. 1/2003 – Ustavna povelja.

¹⁰ Zlatović, D., „Odštetna odgovornost organizatora scenskih priredbi“, *Pravo u gospodarstvu*, 3/2005., str. 143.

Treba napomenuti, iako se ovaj rad bavi upravo odgovornošću organizatora sportskih natjecanja, spominjat će se i primjeri drugih priredbi, posebno u kontekstu sudskih odluka donošenih povodom šteta nastalih na tim događanjima.¹¹

2. ORGANIZATOR SPORTSKOG NATJECANJA I NJEGOVE DUŽNOSTI

Na samom početku treba objasniti što je to sportsko natjecanje, tko sve može biti njegov organizator, a samim time i osoba odgovorna za štetu koja nastane tom prigodom te koje su dužnosti organizatora. Za određivanje navedenih pojmova mjerodavni su Zakoni o sportu (dalje: ZOS).

Sportsko natjecanje može se definirati kao svako natjecanje u okviru sustava sportskih natjecanja uspostavljenog temeljem ZOS-a u kojemu se natječu domaći i gostujući klub, zatim međunarodno natjecanje organizirano na području Republike Hrvatske, natjecanje u sustavu europskih i svjetskih sportskih organizacija, natjecanje za koje postoji procjena mogućnosti izbijanja nereda i nasilja, a također i natjecanje u inozemstvu u kojemu sudjeluje reprezentacija ili sportski klub iz Republike Hrvatske.¹²

ZOS u svom čl. 19. st. 3. određuje da sportsku djelatnost organiziranja i vođenja sportskog natjecanja mogu obavljati sportske udruge i trgovačka društva.

Također, sukladno daljnjim odredbama ZOS-a, kao mogući organizatori sportske priredbe navedeni su još, primjerice, i: sportski savezi (čl. 46. st. 1.), nacionalni sportski savezi (čl. 47. st. 5.), Hrvatski olimpijski odbor (čl. 51.), sportske udruge i sportska društva osoba s invaliditetom (čl. 53. st. 1.), sportski savezi osoba s invaliditetom (čl. 53. st. 4.), Hrvatski paraolimpijski odbor i Hrvatski sportski savez gluhih (čl. 54. st. 3.), udruženje školskih sportskih društava (čl. 55. st. 1.), Hrvatski školski sportski savez (čl. 55. st. 3.), studentski sportski savez (čl. 57. st. 2.), Hrvatski akademski sportski savez (čl. 57. st. 5.).

ZOSNNŠN dodatno proširuje krug ovlaštenika organiziranja sportskog natjecanja pa, osim pravnih osoba koje navodi i ZOS, po ZOSNNŠN-u organizatori sportskih priredbi mogu biti i fizičke osobe jer čl. 3. st. 3. navedenog zakona određuje da organizatori sportskog natjecanja mogu biti sportski klubovi, sportski savezi, sportske udruge više razine i druge pravne ili fizičke osobe koje organiziraju sportsko natjecanje.

Jasno je, dakle, da je organizator sportskog natjecanja osoba koja je odgovorna za cijeli sportski događaj te koja je poduzela sve što je potrebno za organiziranje nekog sportskog natjecanja – kako ono što se odnosi na omogućavanje odvijanja

¹¹ Sva sudska praksa korištena u ovom radu preuzeta je sa stranice: <http://www.iusinfo.hr/Default.aspx>.

¹² Čl. 3. ZOSNNŠN-a. Više u Primorac, D., “Šport i protupravna ponašanja”, (*Uvod u Sportsko pravo*, Zagreb, 2009., str. 322.

samog natjecanja, tako i ono što se odnosi na pristup gledateljima i njihov smještaj u svrhu gledanja natjecanja.¹³

Sukladno tome, kako pojedini autori navode, organizatorom sportskog natjecanja mogu se smatrati i jedinice lokalne samouprave, poslodavci za svoje zaposlenike, sindikati za svoje članove te bilo koja druga pravna ili fizička osoba koja organizira neko sportsko natjecanje.¹⁴

Treba naglasiti kako se, temeljem sudske prakse, osoba koja je samo osigurala tehničku službu te dala u zakup prostor na kojemu se održalo sportsko natjecanje, ne smatra organizatorom tog natjecanja te neće odgovarati za štetu nastalu na njemu temeljem odredbi koje se tiču odgovornosti organizatora priredbi.¹⁵ Također, temeljem čl. 1081. ZOO-a, neće odgovarati ni onaj tko je samo financijski pomagao održavanju priredbe odnosno bio njezin sponzor.¹⁶

“To što je netko u zakupu prostora ne ukazuje na činjenicu organizatora okupljanja većeg broja ljudi jer kako je sud prvog stupnja pravilno zaključio svjedok Ž. K. je u dogovoru s bratom tužene preuzeo lokal i organizirao priredbu odnosno disko-večer s koncertom.” (ŽS St Gž 654/2017, 12. VI. 2017.)

“Naime, biti organizator javnog okupljanja pretpostavlja u sebi brigu o pripremi tog okupljanja, što uključuje prijavu priredbe kada je to zakonom predviđeno, zakup dvorane (ako se radi o okupljanju u zatvorenom), ustroj redarske službe, održavanje reda i mira, te vođenje javnog okupljanja. U tu svrhu organizator određuje i koja će se osoba pojavljivati kao nositelj pojedinih zadaća, a sam organizator objedinjuje njihov rad sa ciljem sprovođenja okupljanja.

Prema tome, ako je I-tuženik bio nositelj zadaće osiguranja tehničke službe, redarstvene i tome slično, te što je bio zakupodavac dvorane, to samo po sebi ne znači i da je on bio organizator, kako to pogrešno zaključuju nižestupanjski sudovi. Dapače iz dokumentacije priložene u spisu (list 41. do 46. spisa), proizlazilo bi suprotno. Utoliko je i upitna odgovornost I-tuženika za naknadu nastale štete tužiteljici po odredbi čl. 181. ZOO-a.” (VSRH Rev-1072/1999-2, 13. V. 2003.).

Što se dužnosti organizatora sportskog natjecanja tiče, one su pobliže određene u čl. 5. ZOSNNŠN-a koji određuje kako je organizator dužan procijeniti mogućnost izbivanja nereda i nasilja na natjecanju te poduzeti mjere koje su potrebne kako bi se to spriječilo. Pri tome, organizator je dužan surađivati s nadležnim policijskim

¹³ Gliha, I., „Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu“, u Crnić, I. et al., (*Uvod u sportsko pravo*, Inženjerski biro, Zagreb, 2009., str. 209.

¹⁴ Belanić, L., „Ugovor o osiguranju od odgovornosti organizatora sportskog natjecanja“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 4/2011., str. 846.

¹⁵ Moguće je da odgovara po nekoj drugoj osnovi, no ne po pravilima iz čl. 1081. ZOO-a.

¹⁶ Zlatović, op. cit. (bilj. 8.), str. 8.

tijelom te osigurati dostatan broj osoba radi provođenja mjera sigurnosti. Nadalje, prilikom pripreme, organiziranja i samog održavanja natjecanja, organizator je dužan postupati po nalogu policije vezano uz poduzimanje mjera sigurnosti, a ukoliko bi došlo do protupravnog ponašanja gledatelja u većem opsegu, dužan je privremeno ili trajno prekinuti sportsko natjecanje.

Organizator sportskog natjecanja također mora imati redarsku službu s dostatnim brojem redara koji mogu biti zaposlenici organizatora, dragovoljci, članovi kluba navijača, pod uvjetom da su osposobljeni za obavljanje tog posla. Također, organizator može za redare angažirati i osobe zaposlene u trgovačkom društvu koje obavlja djelatnost privatne zaštite.¹⁷ U slučaju da je natjecanje označeno kao visokorizično, a organizira se za područje dviju ili više županija, za razinu države ili se radi o međunarodnom natjecanju, ZOSNNŠN određuje da barem 30 % redara moraju biti zaštitari, zaposlenici trgovačkog društva koje obavlja poslove privatne zaštite.¹⁸

ZOSNNŠN sadrži i posebne odredbe koje se odnose na sportske objekte – poglavito broj ulaza i izlaza; osposobljenost osoblja koje će rukovoditi izlazima i ulazima; postavljanje odgovarajućih ograda ili drugih prepreka; zaštitu od požara; izgled parkirališta, Plan evakuacije; pretraživanje gledatelja; (ne)mogućnost prodaje i distribucije alkoholnih i drugih pića itd. – s tim da ukoliko navedeni objekt nije u skladu s odredbama ZOSNNŠN-a, policija može zabraniti održavanje samog natjecanja.¹⁹

3. UZROCI ŠTETE NA SPORTSKOM NATJECANJU

Može se reći da postoje dvije grupe uzroka zbog kojih na sportskom natjecanju gledatelj može pretrpjeti štetu za koju će odgovarati organizator. Jedna je povezana s činjenicom da je organizator propustio poduzeti sve gore navedene sigurnosne i druge mjere, a druga je povezana s izvanrednim okolnostima do kojih može doći kada se na jednom mjestu okupi veći broj ljudi, neovisno o tome što je organizator u konkretnom slučaju poduzeo sve potrebne mjere sigurnosti.

1. Osnovna obveza organizatora sportskog natjecanja jest osiguranje uvjeta za nesmetano i sigurno održavanje tog natjecanja, sukladno naravi i pravilima sportske igre te osiguranje uvjeta za nesmetano i sigurno gledanje tog natjecanja, a sve sukladnu sportu o kojemu se radi.²⁰

Ukoliko je do štete došlo zato što je organizator propustio učiniti ono što je njegova zakonska obveza, nema sumnje da će za zbog toga nastalu štetu biti odgovoran. Unatoč činjenici da sudovi odavno staju na stajalište da u takvim

¹⁷ Čl. 6. ZOSNNŠN-a.

¹⁸ Čl. 7. ZOSNNŠN-a.

Više o dužnostima i obilježjima redara vidjeti čl. 8.-13. ZOSNNŠN-a.

¹⁹ Čl. 16.-23. ZOSNNŠN-a.

²⁰ Gliha, op. cit. (bilj. 13.), str. 209.-201.

slučajevima organizator mora odgovarati gledatelju za štetu koju je pretrpio, čini se da ranije nije uvijek bilo jasno po kojoj osnovi u takvom slučaju organizator treba odgovarati.

Tako se još 1968. godine, dakle prije nego je na snagu stupio „stari“ ZOO i njegov čl. 181. koji je prvi put u naše zakonodavstvo uveo odgovornost organizatora priredbi, u Splitu vodila parnica zbog naknade štete koju je pretrpio oštećenik koji je prisustvovao utakmici na stadionu NK Hajduk, nakon koje je došlo do tučnjave među navijačima pri čemu je oštećenik pretrpio teške tjelesne ozljede. Oštećenik je smatrao da je NK Hajduk odgovoran za štetu jer je do izbijanja nereda došlo zato što je organizacija natjecanja bila loša i na terenu je bilo premalo čuvara, što je rezultiralo time da su navijači uspjeli doći na teren i ondje se fizički obračunati.

NK Hajduk, kao organizator ovog sportskog natjecanja, poricao je svoju odgovornost jer je smatrao kako je, bez obzira na način organizacije natjecanja i sve poduzete mjere osiguranja, nemoguće spriječiti ovakve situacije. Čini se da je njihov stav bio otprilike ovakav: do nereda bi svakako došlo, čak i da su oni po pitanju organizacije poduzeli više od onoga što jesu. Kada se promotri ovaj argument, čini se da je organizator smatrao kako se u spornom slučaju gotovo radilo o višoj sili, tj. o događaju koji se nije mogao izbjeći i koji bi se dogodio bez obzira na kvalitetu organizacije i broj čuvara, te da on predstavlja razlog isključenja organizatorove odgovornosti. Presude koje su uslijedile, posebno drugostupanjska presuda,²¹ često se navode kao začeci odgovornosti organizatora priredbi jer su NK Hajduk proglasile odgovornim, iako takva odgovornost tadašnjim zakonima još nije bila propisana.

Prvostupanjski je sud zauzeo stav da je organizator odgovoran za štetu zbog toga što nije proveo potpunu i pravilnu organizaciju te je time omogućio da dođe do fizičkog obračuna između navijača. Dakle, iako to nije izričito naveo, sud je očito zauzeo stav da je NK Hajduk odgovoran zbog povrede zaštitnih propisa te da bi štetu trebao i popraviti jer nije poštovao zaštitne propise, bez obzira na krivnju pa čak i uzročnu vezu između nepoštovanja propisa i nastale štete (tada važeći čl. 1311. Općeg građanskog zakonika).²² Autori koji su se bavili ovim pitanjem navode kako se radi o „odgovornosti za slučaj“, koja korigira odgovornost po krivnji nadopunjujući je, a da se istovremeno ne prelazi granica izuzetka od općeg pravila.²³

²¹ „Onaj koji daje priredbe na koje se skuplja veliki broj ljudi (kao što su na primer nogometne utakmice) i naplaćuje od gledaoca ulaznice, preuzima time obvezu za osiguranje učesnika od eventuelne štete za koju odgovara bez obzira na krivnju na temelju same činjenice da je šteta nastala djelovanjem mase koja sama po sebi stvara povećanu opasnost za pojedince koji se u njoj nalaze.“ (VSH Gž 3017/68, 19. XII. 1968.)

²² Čl. 1311.: “Sam nenadani slučaj škodi onome, u čijoj se imovini ili osobi dogodio. Ali ako je tko prouzročio slučaj nenadani po svojoj krivnji; ako je prestupio zakon, koji slučajne oštete gleda da preteče; ili ako se bez nužde miješao u tuđe poslove, taj odgovara za svukoliko štetu, koja se inače ne bi bila dogodila.”

Tekst dostupan na https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/AUSTRIJSKI_GRADANSKI_ZAKONIK.pdf (1. XII. 2018.)

²³ Gavella upozorava da ova odgovornost nikako nije podvrsta odgovornosti po kriteriju uzročnosti već nešto potpuno drugo te da unatoč stanovitim sličnostima, nema veze u opsezima tih pojmova pa je

Za razliku od stava zauzetog u prvostupanjskoj presudi, drugostupanjski je sud povodom žalbe potvrdio odgovornost organizatora, no tu je odgovornost temeljio na primjeni objektivnog kriterija odgovornosti uslijed stvaranja povećane opasnosti djelovanjem mase ljudi.²⁴

Krajnji rezultat obje ove presude bio je isti – organizator je morao popraviti štetu oštećeniku. No, pravni temelj njegove odgovornosti očito je u ovim presudama bio različit. Iz današnje perspektive jasno je da je prvostupanjski sud ipak zauzeo ispravnije stajalište, unatoč tome što se presuda drugostupanjskog suda danas predstavlja kao jedna od prvih koje su iznjedrile odgovornost organizatora priredbi.²⁵

Naime, ako je do štete na sportskom natjecanju došlo zato što je organizator propustio poduzeti sve potrebne mjere osiguranja koje je trebao poduzeti, on za tu štetu ne bi trebao odgovarati po pravilima koja su danas sadržana u čl. 1081. ZOO-a. Naime, u ovom slučaju nije se radilo o šteti koja je nastala zbog izvanrednih okolnosti do kojih je došlo zato što je organizator na jednom mjestu okupio veći broj ljudi, već je nastala šteta u direktnoj uzročnopoljsednoj vezi s činjenicom da je organizator propustio učiniti nešto što je kao organizator sportskog natjecanja bio dužan učiniti. Stoga za takvu štetu nikako ne bi trebao odgovarati primjenom pravila sadržanog u čl. 1081. ZOO-a.²⁶

Iako se ovaj rad bavi odgovornošću za štetu koju trpi gledatelj, jasno je da štetu zbog propuštanja osiguravanja uvjeta za nesmetano i sigurno održavanje sportskog natjecanja može pretrpjeti i sam sportaš. Ukoliko organizator ne osigura potrebne uvjete za nesmetano odvijanje natjecanja pa neposredni sudionik natjecanja pretrpi štetu zbog toga, ponašanje organizatora će, kao i u slučaju kada zbog istog razloga štetu pretrpi gledatelj, biti protupravno, te će on odgovarati za nastalu štetu po općim pravilima odgovornosti.²⁷

objektivna odgovornost jedno, a odgovornost za slučaj drugo. Gavella, N., "Da li se za štete od svake opasne djelatnosti odgovara po objektivnom kriteriju?", *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 2/1970., str. 196.

²⁴ VSRH Gž 3017/68, 19. XII. 1968.

²⁵ Tako i Gavella, op. cit. (bilj. 23.), str. 196.

²⁶ Čuveljak, J., „Posebni slučajevi odgovornosti za štetu“, *Hrvatska pravna revija*, veljača 2002., str. 3.

²⁷ Može se raditi o organiziranju neodgovarajućeg prostora za bavljenje određenim sportom, neodržavanju prostora u stanju potrebnom za bavljenje određenim sportom, neuklanjanju palih ili bačenih predmeta s terena, postavljanje naprava na teren koje ometaju bavljenje sportom i sl. Više Gliha, op. cit. (bilj. 13.), str. 211.

Organizator natjecanja mogao bi biti odgovoran i za štetu koju pretrpi jedan sportaš od drugoga, pod uvjetom da je drugi sportaš namjerno ili grubim kršenjem pravila igre prouzročio štetu, a solidarno s njim može odgovarati i njegov klub ili organizator, ako u pripremi ili tijeku igre nisu bile poduzete sve mjere da se ona odvija u sportskom duhu i u skladu s pravilima igre.

Đurđević, N., „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 4/2012., str. 757.

“Naime, kako je pravilno utvrdio drugostupanjski sud tužiteljici bi za spornu štetu odgovarala igračica protivničke momčadi koja joj je nanijela ozljedu, u pretpostavi da je tužiteljicu tjelesno ozlijedila namjerno ili grubim kršenjem pravila igre, a solidarno s njome njezin nogometni klub ili organizator, ako u pripremi ili u tijeku igre nije poduzeo odgovarajuće mjere da se igra odvija u sportskom duhu ili i u skladu s pravilima igre.” (VSRH Rev 366/2005-2, 15. VI. 2005.)

Kada se govori o pravnom temelju odgovornosti u slučaju propusta organizatora, zanimljiva je i presuda Vrhovnog suda temeljem koje je održavanje sportskog natjecanja, kod kojega nisu bile poduzete sve potrebne mjere sigurnosti, smatrano opasnom djelatnošću.²⁸

2. Druga grupa razloga zbog kojih može doći do štete koju trpi gledatelj, a za koju je odgovoran organizator, nema nikakve veze s organizatorovim propustima u organizaciji. Naime, šteta gledatelju može nastati i ukoliko nije bilo nikakvih propusta i ukoliko su sve mjere sigurnosti bile poduzete. Ovdje se govori o šteti nastaloj zbog same činjenice da je organizator okupio na jednom mjestu veći broj ljudi jer je pri takvim situacijama izgledno da postoji velika opasnost od nastanka štete, bez obzira na to radi li se o književnoj večeri, kazališnoj predstavi, koncertu ili nečemu četvrtome. Ipak, iskustvo pokazuje da opasnost od nastanka štete raste u slučaju da se radi o sportskom natjecanju. Organizator, stoga, samim činom organiziranja sportskog natjecanja (a i bilo koje druge priredbe), na sebe preuzima rizik da će, ako dođe do štete zbog izvanrednih okolnosti, on tu štetu i popraviti.

Svakako se prvo treba pokušati ustanoviti je li šteta nastala zbog propusta organizatora u osiguravanju uvjeta nužnih za sigurnost natjecanja, što je važno i za oštećenika i za organizatora zbog obujma štete za koju se odgovara. Naime, ukoliko je do štete došlo zbog organizatorovih propusta, s obzirom na to da odgovara po općim pravilima odgovornosti, odgovarat će za cjelokupnu štetu, dok kod odgovornosti iz čl. 1081. ZOO-a organizator odgovara samo za točno određenu štetu.²⁹

Prije nego se u radu krene na analizu odgovornosti temeljem čl. 1081., treba se kratko osvrnuti i na to pristaje li gledatelj samim svojim dolaskom na sportsko natjecanje na rizik od štete koja na takvom događaju može nastati. Dakle, radi li se u tom slučaju o pristanku oštećenika na štetnu radnju, što je jedan od razloga isključenja protupravnosti štetne radnje?³⁰ Stavovi su glede ove problematike različiti: postoji mišljenje kako gledatelji nisu dužni pristati na rizik od štete nastale kao posljedica sporta te se organizator, a niti itko drugi tko bi trebao odgovarati za štetu nastalu na takvom natjecanju, neće moći osloboditi od odgovornosti navodeći da postoji razlog za isključenje protupravnosti koji se ogleda u pristanku oštećenika.³¹ Ovo je utemeljeno u gledištu da, s obzirom na to da promatrač priredbe nije i njezin sudionik i ne mora poznavati pravila održavanja natjecanja, samim svojim dolaskom na natjecanje ne prihvaća rizike koji iz njega mogu proizaći.³² Drugi stav je kako gledatelji samim svojim prisustvom na nekom natjecanju moraju pristati na očit i

²⁸ VSRH Rev 2843/90, 3. IV. 1991. (više o ovoj presudi *infra*).

²⁹ Čuveljak, op. cit. (bilj. 26.), str. 3.

³⁰ Klarić, P., Vedriš, M., *Građansko pravo*, Zagreb, 2014., str. 603.

³¹ Gliha, op. cit. (bilj. 13.), str. 206-208.

³² Adamčić, D., „Odgovornost organizatora športskih natjecanja za štetu i posebni slučajevi odgovornosti“, *Vladavina prava*, 1/1999., str. 135-136., Zlatović, op. cit. (bilj. 10.), str. 151.

nužan rizik koji proizlazi iz sportskog natjecanja.³³ Sukladno ovome stavu, gledatelji dakle prešutno prihvaćaju rizik koji može nastati na tom natjecanju.³⁴

4. ODGOVORNOST ORGANIZATORA PRIREDBI – ODGOVORNOST ZA ŠTETU OD OPASNE DJELATNOSTI, OBJEKTIVNA ODGOVORNOST ILI NEŠTO TREĆE?

Nakon analize dostupne literature i sudske prakse, može se donijeti zaključak da postoje tri stava koja se odnose na pravnu prirodu ove odgovornosti: postoji stav da je organizacija sportskih natjecanja uvijek ili ponekad opasna djelatnost te time ulazi u područje objektivne odgovornosti, stav da se radi o objektivnoj odgovornosti bez povezivanja organizacije priredbe s opasnom djelatnošću³⁵ te stav koji pokazuje stanovite rezerve glede mišljenja da bi se odgovornost iz čl. 1081. ZOO-a trebala uvrstiti u područje djelovanja objektivne odgovornosti za štetu.³⁶

Nadalje, pojedini autori smatraju je supsidijarnom odgovornosti koja će se primjenjivati samo u slučaju kada se ne može utvrditi počinitelj štete te nema druge odgovorne osobe koja bi po pravilima odgovornosti za štetu za nju odgovarala, odnosno, kada je počinitelj poznat, no od njega se popravljavanje štete ne može ostvariti.³⁷

Što se tiče mišljenja da se kod organizacije priredbe radi o opasnoj djelatnosti, čini se da ima smisla izjednačavati organizaciju priredbe s opasnom djelatnošću, posebno kada se radi o organizaciji sportskog natjecanja, no, čl. 1081. ZOO-a odnosi se na odgovornost organizatora priredbe općenito i priredbe ne dijeli na opasnije ili manje opasne. Stoga se čini da, iako bi se u nekim slučajevima moglo smatrati kako je organizacija priredbe opasna djelatnost, ipak bi se radilo o izoliranim slučajevima kada je sud zauzeo takav stav zbog okolnosti slučaja. Postoji i stav kako se u

³³ Autor rada navodi kako bi se gledatelji trebali upoznati s djelatnošću u koju se upuštaju na razini na kojoj bi se upoznao prosječno pažljiv čovjek. Također, autor smatra kako se za gledatelje često ni ne može reći kako su oni samo pasivni promatrači jer u mnogim slučajevima oni daju posebnu i potrebnu atmosferu, a ponekada utječu i na sam rezultat igre. Također, mnogi od gledatelja često poduzimaju ekstremne radnje kako bi što bolje vidjeli i bili bliže događajima te bi stoga trebali snositi rizik za eventualne štete. Gliha, op. cit. (bilj. 13.), str. 206-208.

³⁴ Autor u ovom konkretnom radu prvenstveno govori o prihvaćanju rizika koji se sastoji u nanošenju tjelesne ozljede djelovanjem predmeta koje koriste sportaši u konkretnom natjecanju, no može se protumačiti da autor taj stav zauzima i glede ostalih rizika koji mogu nastati na sportskom natjecanju. Adamčić, D., „Odgovornost za štetu nastalu u športu od opasnih stvari s analizom odgovornosti za štetu nastalu na skijalištu“, *Vladavina prava*, 2/1999., str. 101.

³⁵ Bukovac Puvača, M., „‘Sive zone’ izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene pravila o odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 1/2009., str. 222, Klarić, Vedriš, op. cit. (bilj. 30.), str. 621-622 (samo smještanje ove vrste odgovornosti u područje primjene objektivne odgovornosti u navedenom udžbeniku daje do znanja kakav je stav autora), Adamčić, op. cit. (bilj. 32.), str. 128.

³⁶ Gliha, op. cit. (bilj. 13.), str. 211; Zlatović, D., „Odgovornost za štetu organizatora kazališnih i drugih scenskih priredbi i manifestacija“, *Hrvatska pravna revija*, siječanj, 2005., str. 20-21.

³⁷ Adamčić, op. cit. (bilj. 32.), str. 124.

slučaju organiziranja priredbe općenito radi o posebnom slučaju opasne djelatnosti, kod koje zakonodavac nije kvalifikaciju opasnosti ostavio sudskoj praksi, već je odredio objektivnu odgovornost osoba koje obavljaju tu djelatnost izričito u ZOO-u, odnosno, da se kod ove vrste odgovornosti radi o stanovitom proširenju pojavnih oblika pravnog standarda opasne stvari i djelatnosti.³⁸

Neki autori koji se slažu da kod odgovornosti organizatora priredbe postoji mogućnost primjene pravila odgovornosti za štetu nastalu od opasne stvari ili djelatnosti, smatraju da je to moguće samo ukoliko je u konkretnom slučaju šteta nastala od neke opasne stvari ili se organizacija priredbe u konkretnom slučaju smatrala opasnom djelatnošću. Tako npr. do povrede promatrača može doći zbog naročitog svojstva sportskog objekta, koji će se u tom kontekstu smatrati opasnom stvari³⁹ ili ako bi se radilo o organizaciji sportskog natjecanja bez poduzimanja svih sigurnosnih mjera, zbog čega bi se ta organizacija smatrala opasnom djelatnošću.⁴⁰

Potonji stav pronađen je i u sudskoj praksi:

„Iz činjeničnih utvrđenja proizlazi da je tužiteljica ozlijeđena kao gledatelj sa kupljenom ulaznicom, dok je promatrala utakmicu, da je sjedila u prvom redu uz klizalište, više prema njegovoj sredini, da osim drvene ograde na tom dijelu gledalište nije bilo ničim zaštićeno, te da je u jednom momentu prije kraja druge trećine utakmice klizišta ispućan pak, koji je letio vrlo velikom brzinom i udario tužiteljicu u glavu uslijed čega ju je odmah oblila krv. I po ocjeni ovoga suda iz navedenih činjeničnih utvrđenja proizlazi da je pravilan zaključak sudova da je I-tuženik kao organizator utakmice, budući da se radi o opasnoj djelatnosti (održavanja hokej utakmice bez postavljene zaštitne mreže za gledaoca predstavlja opasnu djelatnost) odgovara po objektivnoj odgovornosti tužiteljici za štetu (čl. 173. Zakona o obveznim odnosima – “Sl. l. SFRJ”, br. 29/78, 38/85, 48/85, 57/89).“ (VSRH Rev 2843/90, 3. IV. 1991.)

Stav da se radi o objektivnoj odgovornosti a da se ona ne povezuje s odgovornošću za štetu od opasne djelatnosti, također postoji.⁴¹ Ovaj stav čini se opravdanim zbog nekoliko razloga. Naime, objektivna odgovornost za štetu razvila se kao rezultat razvoja industrije i prometa što je rezultiralo značajnim porastom broja nesreća u kojima su stradavali ljudi i njihova imovina, pri čemu je oštećeniku bilo iznimno teško, nekada i nemoguće, dokazati krivnju štetnika ili uzrok štete.⁴² Zbog razvoja tehnike došlo je do masovne primjene djelatnosti koje su upotrebljavale, koristile i

³⁸ Bukovac Puvača, op. cit. (bilj. 35.), str. 222, Zlatović, op. cit. (bilj. 36.), str. 16.

³⁹ Čuveljak, op. cit. (bilj. 28.), str. 3.

⁴⁰ Tako Gliha smatra kako za štetu prouzročenu događajima na sportskom borilištu organizator „... odgovara zbog (ne)postupanja u skladu s obvezom osiguranja uvjeta za nesmetano i sigurno gledanje sportske priredbe...“, za što odgovara bez obzira na krivnju jer ako je sport opasna djelatnost, onda na taj način mora organizirati sportsko natjecanje.

Gliha, op. cit. (bilj. 13.), str. 210.

⁴¹ Vedriš, Klarić, op. cit. (bilj. 30.), str. 621-622.

⁴² Klarić, P., *Odstetno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2003., str. 17.

proizvodile stvari opasne po okolinu, no tu je opasnost bilo potrebno prihvatiti jer je ujedno dovodila do stvaranja koristi za društvo u cjelini. Često za štete koje su od takvih opasnosti nastajale nitko nije ni bio kriv, no unatoč tome, nastalu štetu je trebalo popraviti jer bi se u protivnom oštećenik našao u iznimno teškom položaju. U takvim slučajevima postalo je jasno kako bi bilo nepravedno, često i nemoguće zasnivati odgovornost za štetu isključivo na osnovi krivnje.⁴³

U slučaju organizacije bilo koje priredbe, a posebno sportskog natjecanja, svakako se može povući paralela s gore rečenim o objektivnoj odgovornosti: često se doista radi o djelatnosti koja za sobom donosi povećanu opasnost jer sama činjenica da se na jednom mjestu nalazi veći broj, uglavnom međusobno nepoznatih ljudi, često bez ikakva prisutnog autoriteta, predstavlja određenu opasnost. Ipak, zbog koristi koju sport i njegovo gledanje ima za društvo u cjelini – promicanje sporta i općenito aktivnog načina života, zabava, edukacija i sl. – tu opasnost potrebno je tolerirati. Također, kod štete koja nastane na takvom događanju u slučaju gibanja mase i sl., oštećeniku će uglavnom biti iznimno teško, nekad i nemoguće, dokazati tko ili što ju je doista izazvalo. Bez obzira na to, takva šteta može biti velika i potrebno je da je netko popravi. S obzirom na ove sličnosti između ove objektivne i odgovornosti organizatora priredbi, jasno je zašto se odgovornost iz čl. 1081. ZOO-a često smješta u područje primjene objektivne odgovornosti.

No, čine se opravdanima i rezerve glede gore opisanog stava. Naime, ova vrsta odgovornosti niti je u Zakonu o obveznim odnosima smještena među ostale slučajeve objektivne odgovornosti za štetu (tamo se spominje samo odgovornost za štete od: opasne stvari i opasne djelatnosti,⁴⁴ motornog vozila,⁴⁵ neispravnog proizvoda⁴⁶), niti se u čl. 1081. igdje navodi da organizator odgovara bez obzira na krivnju. Stoga se opravdano može postaviti pitanje: čime se ustvari opravdava shvaćanje onih koji navode da se kod odgovornosti organizatora priredbi radi o klasičnoj objektivnoj odgovornosti?⁴⁷

I u sudskoj praksi pronađeni su različiti stavovi o pravnoj prirodi odgovornosti organizatora priredbi.

“Naime, riječ je o posebnom slučaju odgovornosti kod kojeg organizator okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru odgovara za štetu nastalu smrću ili tjelesnom povredom koju netko pretrpi uslijed izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama mogu nastati, kao što je gibanje masa, opći nered i slično. Tako je osnov ove objektivne odgovornosti opasna djelatnost, jer prema samoj prirodi takva okupljanja njime može biti ugroženo zdravlje ljudi ili imovina, što zahtijeva povećanu

⁴³ Klarić, Vedriš, op. cit. (bilj. 30.), str. 613.

⁴⁴ Čl. 1063.-1067. ZOO-a.

⁴⁵ Čl. 1068.-1072. ZOO-a.

⁴⁶ Čl. 1073.-1080. ZOO-a.

⁴⁷ Tako Gliha, op. cit. (bilj. 13.), str. 211.

pozornost osoba koje obavljaju tu djelatnost.” (VSRH Rev x 684/2013-2, 29. I. 2014.)

“...Odgovornost organizatora priredbe u smislu članka 181. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO - “Narodne novine” broj 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01) koji se primjenjuje temeljem odredbe članka 1163. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine” broj 35/05 i 41/08) ne postoji u svakom slučaju kada netko na priredbi pretrpi štetu nego samo ako je šteta nastala zbog izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama se mogu javiti. Riječ je, dakle, o posebnoj odgovornosti za opasnu djelatnost jer po samoj prirodi takvog okupljanja može biti ugroženo zdravlje ljudi ili imovina tako da to ugrožavanje iziskuje povećanu pažnju osoba koje obavljaju tu djelatnost.” (ŽS St Gž 4424/2008, 9. I. 2009.)

“Sudovi nižeg stupnja smatraju da kulturno sportska manifestacija ... predstavlja opasnu djelatnost jer se u okviru nje okuplja svaki dan i do 8 000 posjetitelja i po cijeli dan se toči pivo i druga alkoholna pića. Alkohol se točno i maloljetnim osobama te je svaki dan dolazilo do ekscesa. Stoga zaključuju da tuženik Grad Karlovac koji je organizirao takvu manifestaciju odgovara temeljem čl. 173. i 174. Zakona o obveznim odnosima (“Narodne novine” broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 – dalje: ZOO) kao osoba koja se bavi opasnom djelatnošću.

Pogrešno su nižestupanjski sudovi odgovornost tuženika Grada Karlovca prosuđivali kroz opće odredbe o odgovornosti za štetu od opasne djelatnosti (čl. 173. i 174. ZOO). Prema pravnom shvaćanju ovog suda bilo je potrebno primijeniti odredbu čl. 181. ZOO, na koju se pozivao i tužitelj u ovom sporu, a na koju ukazuje i tuženik u reviziji.” (VSRH Rev 286/2005-2, 28. XII. 2005.)

Bez obzira na sve ove različite stavove, svakako se može složiti s tim kako je svrha postojanja odgovornosti organizatora priredbe iz čl. 1081. ZOO-a u olakšavanju položaja oštećenog, koji će vrlo teško ili nikako moći dokazati tko je doista prouzročio štetu kad nastupe izvanredne okolnosti do kojih na takvim priredbama može doći.⁴⁸

Također treba napomenuti da nije od malog značaja hoće li organizator odgovarati po pravilima koja se odnose na opasnu djelatnost ili po pravilima iz čl. 1081., jer se kod opasne djelatnosti uzročna veza predmnijeva, te je time olakšan položaj oštećenika, a otežan položaj štetnika.⁴⁹ Također, kod ove vrste odgovornosti štetnik odgovara za svu štetu. Kod odgovornosti iz čl. 1081. spomenuta predmnijeva ne vrijedi., a štetnik odgovara samo za točno određenu štetu.

⁴⁸ Ibid., Čuveljak, op. cit. (bilj. 26.), str. 2.

⁴⁹ Čl. 1063. ZOO-a.

4.1. Pretpostavke iz čl. 1081. ZOO-a

Da bi postojala odgovornost organizatora sportskog natjecanja sukladno čl. 1081. ZOO-a, kumulativno se moraju ispuniti tri pretpostavke:

1. šteta mora nastati zbog izvanrednih okolnosti koje se u takvim prilikama mogu pojaviti;

2. mora se raditi o šteti nastaloj smrću ili tjelesnom ozljedom koju netko pretrpi zbog navedenih izvanrednih okolnosti;

3. šteta treba nastati na prostoru (nevažno radi li se o zatvorenom ili otvorenom prostoru), na kojemu se okupio veći broj ljudi pod nadzorom organizatora.⁵⁰

4.1.1. Izvanredne okolnosti

Važno je na samom početku ustvrditi kako ove izvanredne okolnosti nikako nisu viša sila, kao što bi na prvi pogled moglo izgledati. Naime, viša sila opisana je u čl. 1067. ZOO-a kao nepredvidivi uzrok koji se nalazio izvan stvari, a koji se nije mogao spriječiti, izbjeći ili otkloniti te u čl. 343. ZOO-a kao vanjske, izvanredne i nepredvidive okolnosti koje se, također, nisu mogle spriječiti, otkloniti niti izbjeći. Uglavnom će se raditi o prirodnim događajima (potresu, klizanju tla, udaru groma), no može se raditi i o raznim društvenim pojavama (ratovima, prekidima rada, zabranama uvoza ili izvoza i sl.).⁵¹

Kod izvanrednih okolnosti koje se spominju u čl. 1081. nikako se ne radi o okolnostima koje su nepredvidive, već upravo suprotno: gibanje mase, opći nered i slični događaji na takvim priredbama su, doduše izvanredne, no itekako predvidive okolnosti koje se mogu očekivati u takvim situacijama. Organizator se može nadati da do ovakvih situacija neće doći (često do njih i ne dolazi te cijelo sportsko natjecanje prođe u najboljem redu), no ovakve pojave svakako se mogu očekivati kada se na jednom mjestu nađe velika grupa ljudi koji nisu podvrgnuti određenom autoritetu i disciplini.⁵²

Pri tome treba naglasiti kako nije važno koji je događaj izazvao takvo nekontrolirano gibanje mase i nered. Može se raditi o žurbi, nestrpljenju, gužvi, tučnjavi navijača, bacanju predmeta na tribine, lažnoj uzbuni, no i prirodnim događajima kao što su jak pljusak ili nevrijeme te udar groma na prostor na kojemu se organizira natjecanje itd.⁵³ Naime, vremenske nepogode, osim u slučaju kada

⁵⁰ Tekst čl. 1081. ZOO-a:

“Organizator okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru odgovara za štetu nastalu smrću ili tjelesnom ozljedom koju netko pretrpi zbog izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama mogu nastati, kao što je neuobičajeno gibanje masa, opći nered i slično.“

⁵¹ Klarić, Vedriš, op. cit. (bilj. 30.), str. 602.

⁵² Zlatović, op. cit. (bilj. 8.), str. 3.

⁵³ Zlatović, op. cit. (bilj. 10.), str. 146.

nisu neposredan uzrok štete, ovdje samo stvaraju situaciju u kojoj okupljena masa ljudi uzrokuje štetu.⁵⁴

U čl. 1081. nisu taksativno navedeni slučajevi koji bi predstavljali izvanredne okolnosti, iako se u literaturi uglavnom spominju upravo gibanje mase i opći nered, no može se zamisliti da se u konkretnom slučaju može raditi i o nekom drugom događaju.⁵⁵ S tim u vezi, svakako treba napomenuti kako organizator sportskog natjecanja ne odgovara za štetu temeljem čl. 1081. zbog samog spornog događaja koji je prouzročio štetu. On odgovara zato što je organiziranjem sportskog natjecanja stvorio rizik da zbog tog događaja dođe do npr. nakontroliranog gibanja i kretanja mase, koje će dovesti do štete.⁵⁶

Što se sve može smatrati izvanrednim okolnostima koje dovode do odgovornosti temeljem čl. 1081., određuje sudska praksa:

“Takvih izvanrednih okolnosti u konkretnom slučaju nije bilo, jer se nalet sudionika natjecanja, koji nalet niti nije bio posljedica igre i do kojega je dapače došlo izvan terena gdje je bilo predviđeno odigravanje natjecanja, ne može smatrati takvom izvanrednom okolnošću, koju ima u vidu prije spomenuta zakonska odredba.” (VSRH Rev 1103/2002-2, 16. XI. 2014.)

“U ovoj se pravnoj stvari radilo o izvanrednim okolnostima (bacanjem bombe suzavca) što je dovelo do nekontroliranog ponašanja gledatelja čemu tužitelj nije doprinio ni na koji način.” (VSRH Rev 1329/2000-2, 5. V. 2004.)

“Međutim, prema utvrđenju nižestupanijskih sudova, u konkretnom slučaju tužitelj je ozlijeđen upravo u okolnostima organiziranog okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom prostoru u kojem je došlo do izvanrednih okolnosti u vidu meteža i nereda izraženog kroz tučnjavu i uporabu vatrenog oružja. Dakle, šteta je nastala zbog izvanrednih okolnosti koje se u takvim prilikama mogu javiti...” (VSRH Rev x 684/2013-2, 29. I. 2014.)

“Odredbom čl. 181 ZOO-a utvrđene su pretpostavke za odštetnu odgovornost organizatora priredbe. Bit odgovornosti po čl. 181 ZOO-a jest da se zbog same činjenice što se na određenom prostoru okupio veći broj ljudi stvorio rizik od nastupanja izvanrednih okolnosti koje u takvim okolnostima mogu nastati (primjerice gibanje mase, opći nered i sl.). Dakle, rizik nastupanja izvanrednih okolnosti proizlazi iz okupljanja većeg broja ljudi. Okolnost pada dijela lusteru na glavu tužiteljice jest izvanredna okolnost, ali se ne radi o okolnostima koja proizlazi iz rizika okupljanja većeg broja ljudi.

⁵⁴ Adamčić, op. cit. (bilj. 32.), str. 136.

⁵⁵ Tako i sudska praksa (doduše ne u slučaju štete nastale na sportskom natjecanju): „*Vlasnik diskoteke kao organizator okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom prostoru, odgovara za štetu nastalu tužitelju tjelesnom povredom, koju je pretrpio u diskoteci, i to bez obzira što tužitelj nije zadobio povrede prilikom gibanja mase i općeg nereda, a to iz razloga što odredbom čl. 181 Zakona o obveznim odnosima nisu taksativno navedeni slučajevi u kojima organizator okupljanja odgovara.*” (ŽS Varaždin, 17. XI. 2005.)

⁵⁶ Zlatović, op. cit. (bilj. 10.), str. 146.

Stoga, ovaj sud ne nalazi da se odgovornost I-tuženika temelji na odredbi čl. 181 ZOO-a.

(ŽS Zg Gžn 3394/2002-2, 16. IX. 2004.)

“...pravilno je utvrdio...da je u disko klubu „P. k.“ dana 8. svibnja 1992. godine došlo do fizičkog sukoba između gostiju,

- da je tijekom fizičkog sukoba došlo do aktiviranja ručne bombe posljedica čega jesu mnogobrojne ozljede tužitelja;

- da tužitelj nije bio sudionik tučnjave;...

...Dakle, organizator odgovara za taj rizik i odgovara za štetu koju netko pretrpi uslijed izvanrednih okolnosti koje u datim prilikama mogu nastati.

Takva okolnost svakako je nastanak tučnjave uz uporabu vatrenog oružja, na što osnovano ukazuje tužitelj u žalbi. ŽS St Gž 4424/2008, 9. I. 2009.

Povodom revizije u istom predmetu i Vrhovni je sud zauzeo slično stajalište:

“Organizator priredbe kakva je disko večer odgovara za rizik djelatnosti, te za štetu koju netko pretrpi u izvanrednim okolnostima koje mogu nastati. Takva izvanredna okolnost svakako je tučnjava uz uporabu vatrenog oružja, kako je to pravilno ocijenio drugostupanjski sud. Pravna osnova odgovornosti sastoji se u povećanoj opasnosti do koje dolazi činjenicom okupljanja većeg broja ljudi na jednom mjestu, a koje mogu dovesti (i u ovom slučaju su dovele) do izvanrednih okolnosti, općeg meteža i nereda uz upotrebu vatrenog oružja.”
(VSRH, Rev x 339/2009-2, 3. IV. 2012.)

Kada se pogleda sudska praksa i presude koje su donošene povodom zahtjeva oštećenika koji su na nekoj priredbi pretrpjeli štetu, vrlo često se radilo o štetama do kojih je došlo zbog tučnjave. Glede ovog razloga sudovi su zauzimali različite stavove vezano uz to smatraju li se tučnjave izvanrednim okolnostima, pa samim time i hoće li organizator odgovarati sukladno čl. 1081. ZOO-a.

“Vlasnik diskoteke kao organizator okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom prostoru, odgovara za štetu nastalu tužitelju tjelesnom povredom, koju je pretrpio u diskoteci, i to bez obzira što tužitelj nije zadobio povrede prilikom gibanja mase i općeg nereda, a to iz razloga što odredbom čl. 181 Zakona o obveznim odnosima nisu taksativno navedeni slučajevi u kojima organizator okupljanja odgovara.” (ŽS Varaždin, 17. XI. 2005.)

“Svađe i tučnjave između određenih osoba kao sudionika priredbe, same po sebi, nisu takve okolnosti koje ima u vidu odredba čl. 181. ZOO, ako one nisu

rezultat gibanja masa, općeg nereda i slično.” (VSRH Rev x 491/2011-2, 26. V. 2011.)

“Svađe i tučnjave između određenih osoba (sudionika priredbe) same po sebi nisu izvanredne okolnosti u smislu čl. 181. ZOO, ako one nisu rezultat gibanja masa, općeg nereda i slično.” (VSRH Rev 286/2005-2, 28. XII. 2005.)

“...da su u štetnom događaju sudjelovali tužitelj i Z. J. s jedne, te nekolicina (neutvrđen broj) osoba s druge strane koje su i nanijele povrede tužitelju, da je tom prilikom tužitelj priskočio u pomoć svom prijatelju Z. J. koji je od tih drugih osoba bio napadnut na plesnom podiju...”

... još za sada ne može izvesti zaključak o postojanju izvanrednih okolnosti koje su pretpostavka odgovornosti organizatora priredbe u smislu čl. 181. Zakona o obveznim odnosima...

...O postojanju navedenih okolnosti iz rezultata do sada provedenih dokaza po prvostupanjskom sudu ne može se zaključivati, odnosno do sada utvrđene činjenice ukazuju na postojanje jednog izdvojenog ekscesa, u kojem je učestvovala jedna manja grupa posjetitelja, a ne većina.” (ŽS Bj Gž 50/2004-2, 29. I. 2004.)

“Naime, šteta mora biti posljedica izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama mogu nastati, kao što je gibanje masa, opći nered i sl.

Ako je šteta na prostoru pod nadzorom nastala kao posljedica nekog drugog uzroka, tada organizator priredbe ne odgovara jer svađa i tučnjava između određenih osoba same po sebi nisu izvanredne okolnosti u smislu odredbe čl. 181. ZOO-a odnosno nisu rezultat, gibanja masa, općeg nereda i sl...

...Prema tome radi se o incidentu između određenih osoba i nije riječ o izvanrednim okolnostima iz navedene zakonske odredbe.” (ŽS St Gž 654/2017, 12. VI. 2017.)

4.1.2. Vrsta štete za koju odgovara organizator

Ukoliko organizator skrivi štetu zato što je propustio određene zakonom propisane sigurnosne mjere, za štetu će odgovarati po općim pravilima odgovornosti i u tom je slučaju dužan popraviti svaku štetu koja je nastala. Također, isto će se dogoditi i ukoliko se organizacija sportskog natjecanja tretira kao opasna djelatnost. No, u slučaju odgovornosti iz čl. 1081. situacija je drukčija jer organizator sportskog natjecanja temeljem navedenog članka odgovara samo za štetu nastalu zbog smrti ili tjelesne ozljede. Zbog smrti ili tjelesne ozljede može doći i do imovinske i neimovinske štete te je organizator odgovoran za obje vrste štete.

Npr. zbog smrti osobe imovinska šteta može se ogledati u izgubljenj zaradi i troškovima liječenja, troškovima sahrane, štete u obliku izgubljenog uzdržavanja ili pomoći, dok u slučaju tjelesne ozljede može biti riječ o troškovima liječenja i drugih potrebnih troškova u vezi s liječenjem, izgubljenj zaradi zbog nesposobnosti za rad za vrijeme liječenja odnosno zbog trajne nesposobnosti za rad, šteti zbog trajno povećanih potreba, šteti zbog uništenih ili smanjenih mogućnosti daljnjeg razvijanja i napredovanja.⁵⁷

Neimovinska šteta zbog smrti ili tjelesne ozljede nastat će uglavnom zbog umanjenja životne aktivnosti, naruženosti, smrti bliske osobe, naročito teškog invaliditeta bliske osobe i sl.⁵⁸

Sukladno ovome, jasno je da ovlaštenik popravljanja štete neće uvijek biti sam oštećenik, već to mogu biti i njemu bliske osobe kojima odredbe ZOO-a daju za pravo postaviti odštetni zahtjev –npr. osoba koja je imala troškove sahrane, osoba kojoj je poginuli redovito pomagao ili ju je uzdržavao, osoba koja je po zakonu imala pravo tražiti uzdržavanje od poginulog, njegov bračni drug, djeca i roditelji, izvanbračni drug, braća i sestre ako je postojala trajnija životna zajednica.⁵⁹

Ukoliko organizator odgovara temeljem čl. 1081. ZOO-a, on dakle neće biti dužan popraviti svu štetu koju oštećenik pretrpi, no i ova za koju odgovara može biti značajna. Stoga bi jedan od načina kako bi se, s jedne strane, moglo financijski zaštititi organizatora, a s druge strane i oštećenika u smislu da traži popravljanje štete neovisno o financijskom stanju organizatora, bio sklapanje ugovora o osiguranju od odgovornosti.⁶⁰ Kako se ovaj rad uglavnom bavi odgovornošću organizatora za štetu nastalu gledateljima, treba napomenuti kako se gledatelj, bez obzira na to radi li se o onome koji je platio ili je besplatno pohodio sportsko natjecanje, nalazi među prvima na listi tzv. “trećih osoba” kod ugovora o osiguranju – osoba koje su oštećenici u građanskopravnom smislu te se mogu izravno obratiti osiguratelju radi isplate naknade štete koju su pretrpjeli na sportskom natjecanju.⁶¹

⁵⁷ Klarić, Vedriš, op. cit. (bilj. 30.), str. 630.

⁵⁸ Više u Gavella, N., *Osobna prava*, I. dio, Zagreb, 2000., str. 80-82.

⁵⁹ Crnić, I., *Zakon o obveznim odnosima, Napomene, komentari, sudska praksa i prilozi*, 3. izdanje, Zagreb, 2006., str. 828-835. i 903-912., Zlatović, op. cit. (bilj. 10.), str. 147-148.

⁶⁰ Belanić, op. cit. (bilj. 14.), str. 844.

⁶¹ Zanimljivo je što se sukladno čl. 3. Uvjeta za osiguranje od izvanugovorne (javne) odgovornosti Croatia osiguranja, trećim osobama neće smatrati bračni drug, roditelji i djeca osiguranika, kao ni druge osobe koje s njim žive u kućanstvu i on ih je dužan uzdržavati te također ni djelatnici osiguranika. Jasno je da i takve osobe mogu prisustvovati sportskom natjecanju u svojstvu gledatelja i pretrpjeti štetu kao i svi drugi pa se stoga može postaviti pitanje opravdanja ovakvog ograničenja. Naime, kada ne bi bio sklopljen ugovor o osiguranju, tada bi takvi oštećenici imali jednako pravo kao i svi drugi tražiti od organizatora sportskog natjecanja popravljanje štete, no u ovom slučaju njihov zahtjev usmjeren prema osiguravatelju može postati problematičan. Cf. *ibid.*, str. 846-847.

4.1.3. Prostor na kojemu mora nastati šteta da bi organizator odgovarao po čl. 1081. ZOO-a

Čl. 1081. izričito određuje kako nije važno je li šteta nastala na otvorenom (npr. stadionu) ili na zatvorenom prostoru (npr. sportskoj dvorani), važno je samo da se radi o prostoru na kojemu se okupio veći broj ljudi pod nadzorom organizatora. Ovo važi za sve gledatelje, bez obzira na to jesu li platili kako bi prisustvovali ili nisu.⁶² Treba ipak napomenuti kako će pravo na popravak štete po pravilima iz čl. 1081. imati i osobe koje su štetu pretrpjele izvan prostora koji je pod nadzorom organizatora priredbe, ako je do te štete došlo u uzročnopsljedičnoj vezi s okolnostima koje su prisipane u čl. 1081.⁶³

Ovo dokazuje i presuda Županijskog suda u Zagrebu GŽ 3156/97 od 15. IX. 1998. te odluka Vrhovnog suda RH VSRH Rev 1072/1999-2 od 13. V. 2013. Naime, odlukom Županijskog suda, rukometni klub iz Zagreba kao organizator sportskog natjecanja, uz još neke osobe, osuđen je na obvezu naknade štete gledateljici koja je željela prisustvovati rukometnoj utakmici, a na koju se srušila improvizirana ograda ispred glavnog ulaza, uslijed pritiska posjetitelja, pri čemu je ta gledateljica pala na ogradu, a na nju su pali ostali posjetitelji. Vrhovni sud je doduše ukinuo presudu Županijskog suda i vratio predmet na ponovno suđenje, no ne zbog činjenice da je šteta nastala izvan prostora pod nadzorom organizatora, zbog kojeg razloga uopće nije upućen pravni lijek, već zato što je došlo do promašene pasivne legitimacije glede jednog od tuženika koji se, po stavu Vrhovnog suda, nije trebao smatrati organizatorom odnosno rukometne utakmice.

“Predmet spora u ovoj pravnoj stvari predstavlja zahtjev tužiteljice za naknadu joj nastale štete koju je pretrpjela uslijed povređivanja dana 7. veljače 1995. godine, kada se prilikom ulaska u D.Š. u Zagrebu, a radi prisustvovanja rukometnoj utakmici, srušila improvizirana ograda ispred glavnog ulaza uslijed pritiska posjetitelja, na koju je potom pala tužiteljica, a na nju ostali posjetitelji.

Nižestupanjski su sudovi našli solidarno odgovornima za nastalu štetu tužiteljici, sve tuženike, pa tako i I-tuženika D.Š. iz Z. nalazeći da je i on organizator ovog javnog okupljanja, tj. predmetne rukometne utakmice.

Presuda u odnosu na ostale tuženike revizijom nije pobijana, pa je pravomoćna.” (VSRH Rev 1072/1999-2, 13. V. 2003.).

⁶² Zlatović, op. cit. (bilj. 10.), str. 151., Adamčić, op. cit. (bilj. 32.), str. 128.

Više o dvojbi treba li plaćanje ulaznica utjecati na odgovornosti organizatora – isti izvor, str. 129-131.

⁶³ Zlatović, op. cit. (bilj. 8.), str. 4.

5. ISKLJUČENJE ODGOVORNOSTI ORGANIZATORA

Organizator će se moći osloboditi odgovornosti iz čl. 1081. ako dokaže da je šteta nastala isključivom radnjom oštećenika koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti, a ukoliko je oštećenik samo pridonio nastanku štete, organizator će se djelomično osloboditi odgovornosti.⁶⁴ Na primjer, često će se sam gledatelj dobrovoljno izložiti opasnosti kako bi bolje vidio sportsko natjecanje.⁶⁵ No, treba naglasiti da, iako bi gledatelj koji bi protivno mjerama sigurnosti preskočio ogradu i na taj način pretrpio štetu, sam za nju bio odgovoran, ako je to bio prisiljen učiniti radi nekih opravdanih razloga, takav čin neće predstavljati razlog oslobođanja organizatora od odgovornosti.

“U činjeničnoj situaciji kada su se gledatelji zbog nemogućnosti da izađu iz stadiona na izlaze koji su bili prepuni gledatelja a neki i zatvoreni, odlučili preskakivanjem ograda i na drugi način spasiti iz neugodne situacije ponašanje tužitelja koje je bilo poduzeto da se izbavi iz te neugodne situacije koju ničim nije skrivio ne dovodi do njegovog doprinosa nastanku štetnog događaja i nastanku štete.” (VSRH Rev 1329/2000-2, 5. V. 2004.)

Isto tako, odgovornost organizatora neće postojati ako dokaže da je treća osoba izazvala štetu, a ako je ona samo pridonijela šteti, dolazi do razmjernog smanjenja odgovornosti organizatora te će s njim ta treća osoba solidarno odgovarati.⁶⁶ Dakle, ako bi jedan gledatelj, u želji da što bolje vidi tijekom sportske akcije, nepažnjom gurnuo drugog gledatelja, bilo izvan ili unutar gledališta i tom ga prilikom ozlijedio, odnosno izazvao mu štetu, organizator ne bi odgovarao jer se ovdje radi o radnji treće osobe koja je prouzročila štetu oštećeniku.⁶⁷

Organizator se neće moći osloboditi odgovornosti ako dokaže da je šteta nastala zbog više sile jer, kako je ranije rečeno, izvanredne okolnosti kao što su gibanje mase ljudi, opći nered, metež i sl. nisu nepredvidive, neizbježne ni neotklonjive okolnosti (dakle, nisu viša sila), već upravo suprotno – radi se o predvidivim izvanrednim okolnostima za koje se može očekivati da će nastati kada se na istom mjestu okupi veća grupa ljudi.⁶⁸

Treba također napomenuti i kako se odgovornost organizatora priredbi ne može unaprijed isključiti.⁶⁹ Naime, često organizatori priredbi na ulaznicama, lecima, programima, oglasnim pločama i sl. navode kako ne odgovaraju za pojedine ili sve rizike koji mogu nastati tijekom priredbe. Ovakve izjave nemaju učinka, s obzirom na to da se ovdje radi o odgovornosti bez obzira na krivnju te je takvo isključenje

⁶⁴ Čuveljak, op. cit. (bilj. 26.), str. 3.

⁶⁵ Zlatović, op. cit. (bilj. 10.), str. 150-151.

⁶⁶ Zakon ne navodi tko se sve ima smatrati trećim osobama, no to nisu oštećeni, odgovorna osoba, kao ni osobe koje odgovaraju kao i on. Čuveljak, op. cit. (bilj. 26.), str. 4.

⁶⁷ Adamčić, op. cit. (bilj. 32.), str. 136-137.

⁶⁸ Zlatović, op. cit. (bilj. 10.), str. 150.

⁶⁹ Čuveljak, op. cit. (bilj. 26.), str. 2.

elemenata uzročnosti po samoj prirodi neutemeljeno.⁷⁰ Dakle, ako organizator i istakne ovakvo nešto, smatra se kao da tih klauzula nema.

6. ZAKLJUČAK

Odgovornost organizatora priredbi u našem zakonodavstvu postoji od 1978. godine, no u sudskoj praksi postojala je i ranije. Čini se sasvim opravdanim što su sudovi, i prije nego je ona postala regulirana zakonom, zauzeli stav da veća grupa ljudi okupljena ne jednom mjestu postavlja potencijalnu opasnost te bi za štete koje od te opasnosti nastanu trebao odgovarati onaj tko ih je na tom mjestu okupio. U prošlosti nije postojala potreba za posebnom regulacijom ovakve odgovornosti jer je organizacija različitih manifestacija na kojima sudjeluje potencijalno velik broj ljudi, koji nisu podvrgnuti određenoj disciplini i autoritetu, ipak novijeg datuma. Naime, prije dvadesetog stoljeća teško da se mogao zamisliti događaj koji bi bio jednak današnjem organiziranju nogometne utakmice svjetski poznatih klubova ili popularnog glazbenog festivala koji traje nekoliko dana, a na kojima prisustvuje i po nekoliko tisuća ili desetaka tisuća osoba.

Jasno je da sama ta masa ljudi predstavlja opasnost po zdravlje, život i imovinu tih istih ljudi. Također je jasno da na takvim događajima i inače bezazlen događaj (npr. eksplozija manjeg pirotehničkog sredstva, jača kiša, tučnjava i sl.) može dovesti do gužve, panike, masovnog stampeda koji mogu rezultirati velikim brojem ozlijeđenih i poginulih. Šteta koja nastaje uslijed tjelesnih ozljeda ili smrti koje se mogu dogoditi kao rezultat tih izvanrednih okolnosti može biti ogromna, pa nije čudno da je zakonodavac odlučio da netko za tu štetu mora i odgovarati. Najlogičnijim se čini da to bude upravo organizator, jer on u organizaciji takvog događaja vidi određeni interes, financijski ili neki drugi. Bitno je naglasiti kako u ovom slučaju organizator ne odgovara zato što je nešto pogrešno učinio ili postupio protupravno, on, dakle, ne odgovara zato što je kriv za nastalu štetu. Organizator odgovara jer je šteta nastala zbog izvanrednih okolnosti koje su se tom prilikom dogodile, a kojima je on omogućio da izazovu štetu, stvarajući rizik okupljanjem na jednom mjestu većeg broja ljudi.

Kako je rad pokazao, nerijetko će organizator neke priredbe odgovarati i za štetu koja je nastala zbog njegovih propusta u organizaciji, no u tom slučaju neće odgovarati primjenom pravila iz čl. 1081. ZOO-a već primjenom općih pravila odgovornosti za štetu.

⁷⁰ Zlatović, op. cit. (bilj. 10.), str. 151.

Literatura:

- Adamčić, D., „Odgovornost za štetu nastalu u športu od opasnih stvari s analizom odgovornosti za štetu nastalu na skijalištu“, *Vladavina prava*, 2/1999.
- Adamčić, D., „Odgovornost organizatora športskih natjecanja za štetu i posebni slučajevi odgovornosti“, *Vladavina prava*, 1/1999.
- Belanić, L., „Ugovor o osiguranju od odgovornosti organizatora športskog natjecanja“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 4/2011.
- Bukovac Puvača, M., „‘Sive zone’ izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene pravila o odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 1/2009.
- Crnić, I., *Zakon o obveznim odnosima, Napomene, komentari, sudska praksa i prilozi*, 3. izdanje, Zagreb, 2006.
- Čuveljak, J., „Posebni slučajevi odgovornosti za štetu“, *Hrvatska pravna revija*, veljača, 2002.
- Đurđević, N., „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 4/2012.
- Gavella, N., „Da li se za štete od svake opasne djelatnosti odgovara po objektivnom kriteriju?“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 2/1970.
- Gavella, N., *Osobna prava*, I. dio, Zagreb, 2000.
- Gliha, I., „Izvanugovorna odgovornost za štetu nastalu u sportu“, u Crnić, I. et al., (*Uvod u športsko pravo*, Inženjerski biro, Zagreb, 2009.
- Klarić, P., *Odštetno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2003.
- Klarić P., Vedriš, M., *Građansko pravo*, Zagreb, 2014.
- Primorac, D., „Šport i protupravna ponašanja“, (*Uvod u Sportsko pravo*, Zagreb, 2009.
- Zlatović, D. „Odgovornost organizatora javnih sportskih priredbi za štetu nastalu gledateljima“, članak dostupan na stranicama <http://www.iusinfo.hr/Default.aspx>
- Zlatović, D., „Odgovornost za štetu organizatora kazališnih i drugih scenskih priredbi i manifestacija“, *Hrvatska pravna revija*, siječanj, 2005.
- Zlatović, D., „Odštetna odgovornost organizatora scenskih priredbi“, *Pravo u gospodarstvu*, 3/2005.,

Propisi:

Zakon o sportu, Narodne novine, 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16.

Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine, 117/03, 71/06, 43/09, 34/11.

Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18.

Zakon o obveznim odnosima, Sl. list SFRJ”, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, “Sl. list SRJ”, br. 31/93 i “Sl. list SCG”, br. 1/2003 – Ustavna povelja.

Opći građanski zakonik.

Mrežni izvori:

https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/AUSTRIJSKI_GRADANSKI_ZAKONIK.pdf

<http://www.iusinfo.hr/Default.aspx>

RESPONSIBILITY OF THE ORGANIZER FOR DAMAGE CAUSED IN SPORT COMPETITION

According to Art. 1081 of Law of Obligations, organizer of every event, including a sporting event, is liable for the damages that might occur to viewers due to extraordinary circumstances, which may happen on such events (such as uncontrolled and sudden movement of people, disorderly behavior, false alarm, scuffle among fans, explosion and smoke when using fan props, too many viewers, etc.). These circumstances may be extraordinary, but they are, by no means, unpredictable, inevitable or unrepairable, so they are not considered to be *vis maior*. If, due to these circumstances, spectator of a sporting event suffers damages, the organizer will be liable for it, because, by organizing such an event, he/she created a risk that an occurrence, which may not in itself constitute a harmful action, causes significant damage. There are different interpretations of this kind of liability, but regardless of those views, it is clear that it exists to alleviate the position of the injured party, if he/she suffers damages caused by extraordinary circumstances because of which it would be difficult, sometimes even impossible, to prove who or what actually caused the damage.

This paper will discuss possible causes of damages to the spectator in sporting events, legal nature of this type of liability, its prerequisites and reasons for exclusion of organizer’s liability. This paper will also provide a comprehensive overview of older and recent court decisions that relate to the liability of the organizers of sporting events, but also to the liability of organizers of other types of events.

Key words: *liability of the event organizer, objective liability, sporting event, property damage, non-pecuniary damage*